

6. *EURYDICE (The Educational Information Network in the European Community) – Освітнянська інформаційна мережа Європейського Співтовариства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurydice.org>*

*Цина А.Ю.
(Полтава)*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА І ДІАЛОГУ В ОХОРОНІ ПРАЦІ ГАЛУЗІ ОСВІТИ

Характерною рисою сучасного світового соціально-економічного розвитку є бурхлива динаміка інтеграційних процесів у світі та Європі зокрема. При цьому навіть ті країни, які не входять до складу інтеграційних об'єднань, неминуче відчувають на собі їх відчутний вплив. На європейському континенті таким інтеграційним угрупованням є Європейський Союз, розширення якого приведе до того, що вже скоро Україна матиме з Євросоюзом спільний соціально-економічний простір. Це відкриє нові можливості для поглиблення співпраці, та водночас і змусить відповідати на нові виклики.

Актуальність теми статті полягає в тому, що перехід України до ринкової економіки, задекларування курсу на інтеграцію з країнами Європейського Союзу вимагає від підприємств усіх форм власності переходу на європейські стандарти в усіх сферах діяльності, у тому числі охорони праці галузі освіти. Досвід сучасних підприємств, які вже переглянули свою політику з охорони праці відповідно до міжнародних стандартів, свідчить, що це сприяє зростанню компетенції працівників у питаннях безпеки, зменшення професійного ризику, виникнення травматизму і захворювань. Для втілення міжнародних стандартів безпеки праці в Україні повинні бути розроблені нормативно-правові акти, які реалізують функціонування системи управління охороною праці з урахуванням вимог цих стандартів.

У сучасних країнах Європейського Союзу внаслідок участі соціальних партнерів у формуванні соціальної політики побудовано новий наднаціональний і наддержавний напрям соціального захисту і добробуту громадян. Починаючи з першої половини ХХ століття в Європі діє соціальний діалог у формі тристороннього органу (уряд – конфедерація роботодавців – профспілки), який погоджує соціальні всі соціально-економічної політики. Діалог є формою спілкування, обміну думками між двома або декількома особами, що здійснюється під час переговорів, контактів між сторонами [1]. Ідея соціального діалогу є основоположною в побудові соціальної політики Європейського Союзу.

У сучасних дослідженнях цієї проблеми можна виділити такі напрями: поняття соціального діалогу в сучасному світі (Г. Семигін), становлення соціального діалогу і партнерства на шляху до ринкової

держави (Т. Ляшенко), зарубіжний досвід соціального партнерства (А. Колодій), законодавство України про соціальний діалог [2], охорону праці, нормативно-правові акти з охорони праці в галузі освіти (Л. Катренко, І. Пістун) та ін.

Метою статті стало дослідження впливу євроінтеграції на соціальне партнерство, діалог в охороні праці галузі освіти.

Для того щоб досягти поставленої мети нами була розв'язана задача по визначенню євроінтеграційних засад сучасного стану соціального партнерства і діалогу в охороні праці галузі освіти.

Об'єкт дослідження – євроінтеграційні засади охорони праці в Україні.

Предмет дослідження – євроінтеграційні засади соціального партнерства і діалогу в охороні праці галузі освіти.

Сучасна система регулювання соціально-трудових відносин у розвинених країнах Європи є результатом їх тривалого соціально-політичного і економічного розвитку. Впровадження соціального партнерства у країнах Європи розпочалося на початку ХХ століття і відбувалося «зверху», а не «знизу», за визначальної ролі держави [5]. Створення у 40–50 рр. ХХ століття державної системи освіти, охорони здоров'я, програм соціального захисту, регулювання трудових відносин стало результатом упровадження у цих країнах програм досягнення високого рівня життя населення державною політикою соціального благоденства. У програмах європейських політичних партій і конституціях ФРН, Франції та Іспанії уведено поняття «соціальна держава». Завдяки зусиллям урядів у післявоєнний період у ряді країн Західної Європи було запроваджено гарантовану державою систему мінімальних стандартів соціального забезпечення громадян. Соціальна політика на засадах ідеї «соціальної держави» дала змогу ряду країн Європи стабілізувати суспільство, залагодити конфлікти та досягти діалогу та партнерства [3; 4].

Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці в галузі освіти. Соціальне партнерство стало однією зі складових соціальної політики як системи відносин, які виникають унаслідок розбіжностей інтересів найманих працівників та роботодавців за посередницької ролі держави з узгодження інтересів кожної зі сторін у соціально-трудої сфері та врегулювання соціально-трудоих конфліктів. У такому вигляді соціальне партнерство розглядають як правовий інститут, спосіб діяльності суб'єктів колективних трудових відносин, що розкриває сукупність норм регламентації відносин між соціальними партнерами – трудовими колективами найманих працівників, їх представницькими організаціями (профспілками) та роботодавцями (їх об'єднаннями) щодо врегулювання трудових і соціально-економічних відносин у сфері застосування найманої праці й вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) за посередницької ролі держави, що виявляється в укладанні колективних договорів.

Ознаками партнерства виступають довіра, дотримання домовленостей, участь у спільній діяльності, співробітництво [1].

Правові межі соціального партнерства в галузі охорони праці визначають комплекс правових норм, що регулюють статус і права організацій працівників освітніх закладів, споживачів освітніх послуг і організацій роботодавців (керівників освітніх закладів), їхню співпрацю в закладах освіти і поза ними, особливості укладання колективних договорів зі сприяння пом'якшенню трудових конфліктів, вирішенню трудових спорів шляхом переговорів і досягнення взаємоприйнятних компромісів на основі двосторонньої і тристоронньої співпраці.

У загальному розумінні питання охорони праці в галузі освіти є предметом соціального партнерства, потребуючи досягнення згоди між усіма сторонами освітньої діяльності. З іншого боку, норми про соціальне партнерство з регулювання сфери застосування найманої праці складають інститут колективного трудового права. Тому соціальне партнерство нами розглядається як принцип діяльності суб'єктів колективних трудових відносин у галузі охорони праці і як правовий інститут. Як правовий інститут соціальне партнерство визначає сукупність норм, що регламентують відносини між соціальними партнерами – трудовими колективами освітніх закладів, замовниками освітніх послуг та їхніми представниками (профспілки та ін.) і роботодавцями (керівниками освітніх закладів) та їх представниками, між об'єднаннями зазначених суб'єктів щодо регулювання відносин у галузі охорони праці найманих працівників і споживачів освітніх послуг та вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

Соціальне партнерство з охорони праці в галузі освіти є вигідним для всіх сторін-партнерів. Спільний внесок у поліпшення умов освітньої діяльності веде до інтенсифікації навчально-виховного процесу й підвищення якості освіти, що важливо для держави, споживачів освітніх послуг, працівників та керівників освітніх закладів, і одночасно допомагає зберегти здоров'я його учасників.

Соціальний діалог з охорони праці в галузі освіти у Європейському Союзі. У сучасних країнах Європейського Союзу внаслідок участі соціальних партнерів у формуванні соціальної політики побудовано новий наднаціональний і наддержавний напрям соціального захисту і добробуту громадян. Починаючи з першої половини ХХ століття в Європі діє соціальний діалог у формі тристороннього органу (уряд – конфедерація роботодавців – профспілки), який погоджує соціальні всі соціально-економічної політики. Ідея соціального діалогу є основоположною в побудові соціальної політики Європейського Союзу.

Євроінтеграційний курс України зумовлює необхідність побудови соціальної держави на засадах соціального діалогу і партнерства між державою, працівниками і роботодавцями. Соціально-політична система влади оновлюється новими формами ефективної взаємодії громадських

організацій із державними структурами у переговорному процесі з роботодавцями.

Над окремими питаннями охорони праці у більшості країн ЄС працюють головний національний тристоронній орган і окремі галузеві органи, які грають переважно консультативно-дорадчу роль, а в таких країнах як Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Угорщина, Чеська республіка наділені повноваженнями прийняття рішень.

Діяльність головних тристоронніх органів у всіх країнах ЄС повністю фінансується урядами. Тематика регулярних тристоронніх засідань визначається спільно всіма сторонами, а отримані результати широко оприлюднюються, не претендуючи на обов'язковість офіційної урядової реакції. Про зрілість усіх сторін діалогу свідчить задоволення принаймні мінімальних вимог, що висуваються розмаїттям критеріїв з боку всіх сторін діалогу.

До реально виконуваних рішень, які можуть прийматися з охорони праці в галузі освіти після проведення тристоронніх консультацій на національному рівні сьогодні відносяться:

- погодження керівних принципів із дотримання правових зобов'язань у діяльності керівників освітніх закладів та педагогічних працівників і споживачів освітніх послуг;
- затвердження порядку проведення соціального діалогу в галузі освіти;
- врахування заходів з безпеки та гігієни праці в галузі освіти розробниками і постачальниками обладнання чи речовин для використання в освітній галузі;
- внесення питань охорони праці та безпеки у надзвичайних ситуаціях до освітніх програм і професійної підготовки на всіх освітньо-кваліфікаційних рівнях;
- забезпечення узгодження національної політики з охорони праці в галузі освіти шляхом розширення центрального тристороннього органу участю в його діяльності представницьких організацій керівників освітніх закладів, працівників освіти, споживачів освітніх послуг.

Досвід країн Європейського Союзу засвідчує відсутність альтернативи соціальному діалогу з охорони праці в галузі освіти, що розвивається в ринкових умовах. Соціальний діалог виявився цінним демократичним шляхом розв'язання проблем охорони праці, сучасним і динамічним процесом з унікальним потенціалом і широкими можливостями у сприянні прогресу в питаннях глобалізації, регіональної інтеграції у перехідний період розвитку галузі освіти.

Україна бере участь у ратифікації міжнародних угод та договорів з охорони праці, які враховують передовий досвід країн членів Європейського Союзу і представлені Директивами Європейського Союзу. Сьогодні в Україні ведеться активна робота по узгодженню вимог законів і

нормативно-правових актів з охорони праці в галузі освіти з директивами Європейського Союзу.

Висновки. Політика охорони праці Європейського співтовариства засновується на превентивних підходах, які передбачають залучення всіх учасників, у тому числі працівників, з метою розвитку культури попередження ризиків засобами освіти, обізнаності та профілактики.

Комплексний підхід до розв'язання проблем у галузі охорони праці реалізується на основі принципу економічної мотивації й спільного соціального діалогу всіх працівників (адміністрації, посадових осіб і працівників) – учасників навчально-виховного процесу у закладі освіти – за створення й дотримання нормативних умов, забезпечення професійної та екологічної безпеки.

Міжнародні норми в галузі охорони праці ґрунтуються на превентивних підходах, які передбачають партнерську співпрацю і соціальний діалог усіх учасників, у тому числі працівників, з метою розвитку культури попередження ризиків: освіта, обізнаність та профілактика.

Соціальне партнерство і діалог визначають сукупність норм, що регламентують відносини між соціальними партнерами – трудовими колективами освітніх закладів, замовниками освітніх послуг та їхніми представниками (профспілки та ін.) і роботодавцями (керівниками освітніх закладів) та їх представниками, між об'єднаннями зазначених суб'єктів щодо регулювання відносин у галузі охорони праці найманих працівників і споживачів освітніх послуг та вирішення колективних трудових спорів (конфліктів).

Адаптація законодавства України до законодавства Євросоюзу у сфері охорони праці, вивчення міжнародного досвіду охорони праці сприятиме підвищенню рівня виробничої безпеки в закладах освіти, зменшенню рівня нещасних випадків та професійних захворювань, поліпшенню ефективності управлінської та контрольної діяльності в охороні праці галузі освіти.

Використані джерела

1. *Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия. Версия 2007 года. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.KM.ru>.*
2. *Закон України “Про соціальний діалог в Україні” // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 28. – С. 255.*
3. *Зарубіжний досвід соціального партнерства // Україна : аспекти праці. – 1988. – № 1. – С. 38–43.*
4. *Колодій А. Государство и политика / А. Колодій. – 2-е изд. – К. : Ника-Центр, 2003. – С. 63–75.*
5. *Ляшенко Т. Соціальне партнерство : шлях до ринкової держави / Т. Ляшенко // Юридичний вісник. – 1999. – № 18. – 6–12 травня. – С. 7.*